

A magát rejtő és kijelentő Isten akarata, hogy szemérmesen kitaruló lelkek találkozásában itt legyen közöttünk, naponta megvalósuljon az Ő országa. Amen.

MEGTELIK MÉG A MI SZÁNK KACAGÁSSAL

Zsolt 126, 1—6.

Ha idézünk valamit, a hűség és tisztelet alapvető kötelességünké teszi, hogy pontosak legyünk. Jól ismertem ezt az íratlan törvényt, mégis megszegtem: egy alkalommal emlékezetemre támaszkodva idéztem a Szentírást, s akaratlanul ugyan, de megváltoztattam. Szomorú, reményt vesztett barátomat próbáltam vigasztalni, bátorítani, s így idéztem a felolvasott zsoltár sorainak egyikét: „megtelik még a mi száink kacagással!”

Hetek múltak el, magam is rászorultam a vigasztalásra. Fellapoztam a Zsoltárok könyvét, de ezt a verset nem találtam sehol. Az „öröm-üzenet“, amelyre szükségem lett volna, nem a jövő reménységével, hanem a múlt befejezettségével szólott hozzám: „akkor megtelt a mi száink nevetéssel“.

Fájt a tévedésem, úgy éreztem, végérvényesen elvesztettem valamit, ami nagyon szép és kedves volt számomra: mintha a jövő kitagadott volna, erőszakosan kényszerítve vissza a múltba.

A múltról és öntudatlan vétkekről a gyermekkori évek jutottak eszembe. Otthon, valahányszor szomorú voltam, édesanyám azonnal megérezte, s ő is elszomorodott. A hamisítás vétkét már akkor, gyermekszívvel elkövettem: mosolyogtam, hogy azt, aki szeretett, és aki aggódott értem, feleslegesen ne bántsam, ne szomorítsam.

Ma már az igazi szomorúságot megismerve, sem a zsoltárvers, sem a hajdani mosoly meghamisításáért nem érzem magam vétkesnek: ha valamit bánok, az csak az, hogy nem gyakrabban vétkeztem ily módon. Ami az emlékekből megmaradt, leszűrődött, az csupán egy kérdés, csendes tűnődés és töprengés. Azon gondolkodom egyre gyakrabban, hogy milyen különösek és furcsák is vagyunk mi emberek! Dante is vallotta ezt s hozzátette: „egyik szemünk sír, a másik nevet!“ s ez az ellentmondásosság valóban csak minket jellemez: minél szomorúbbak, reményvesztettebbek vagyunk, annál kétségbeesettebben szomjúhozuk, keressük a vidámságot a kacagást. Ha többre nem telik, legalább a vidámság látszatát igyekszünk megteremteni, s az sem riaszt vissza ettől, hogy közben mindvégig tudjuk, önmagunkat is, egymást is becsapjuk. Miért tesszük ezt? Önvédelem, rejtőzködés vagy udvariasság rejlik e furcsaság mögött? Önzés-e ez a szeretetnek, amely bennünket összefűz vagy érénye?

Már jó ideje foglalkoztatnak e kérdések s nagyon szeretném, ha a mai vasárnapon megválaszolhatnánk **őket**.

Hogy valaki gyakran nevet-e vagy ritkán, azt alapfokon természetesen, örökölt lelki alkata határozza meg. „Miért vagyok többször szomorú, mint vig?” — gondolkozik el a költő Tóth Árpád, hogy kedvesének megmagyarázhassa „bús lényé titkát”. Válassza: „kell szomorú embernek lenni”, mert Isten a fejüket meghajtó ember-kalászoztól várja a dús termést, a kenyeret az élet asztalára. Tény, hogy születésünk meghatároz: önmagunkból pillanatokra kiléphetünk, de lelki alkatunkat meg nem tagadhatjuk.

Másodlagosan állapotunk, életkörülményeink határozzák meg kedélyállapotunkat. A beteg, a szegény, a gyászoló ritkán kacag: a nevetés az egészség, a megelégtültség, az együttlét kiváltsága. Elég gyakran meg is botránkozunk, ha a nevetés ott csendül fel, ahol nem érezzük „odaillőnek”. És mégis: van olyan kórterem, ahol a betegek többet nevetnek, mint egészséges látogatóik, a szegénység elpusztíthatatlan derűje közmondásos, s talán nincs szebb a lélek életében, mint a gyászoló arcán az első, tétova, félénk, az életbe visszakérezkedő mosoly.

A leggyakrabban mégis a mindennapi élet apró eseményei szabályozzák jó hangulatunkat: az időjárás, a munkahelyi sikerek vagy nézeteltérések, a családi élet szélcsendes vagy zivataros pillanatai. Rossznak induló napokat megszépíthet egy apróság, ugyanakkor a „jó napra” szám-talan veszély leselkedik. Pedig nem kellene elfelejteni: életünk napok sorozatából áll s talán az volna valahol az élet művészete, hogy minden napunkkal elégedettek legyünk. Távol attól, hogy a vidámságot, boldogságot életcélnak kiáltsam ki, Chamfort megállapítását megszívlelendőnek érzem: az a nap, amelyik legalább egyszer nem ajándékozott meg a nevetéssel, örökre elveszett.

Mindennapi életünk a vidámság, az öröm, a nevetés jegyében vagy ennek keresésében zajlik, s ez nem lehet véletlen, nem függhet esetlegességektől. Túl a vérmérsékleten, állapotunkon, minden napjainkat valamilyen mélyebb törvénynek kell meghatározni, s talán nem tévedek, ha a vallásban keressem rá a magyarázatot. Tény, hogy az ember a vallásban sem tagadja meg önmagát, hitünkben is érzelmi lények maradjunk. A hit és a kétség, a remény és a csüggedés váltakozásai, amelyeken át Istent keressük, egybeesnek a vidámság és a szomorúság, a kacagás és a sírás váltakozásaival. Távol attól, hogy mellőznénk az értelmet és az akaratot, úgy érzem, Istentől való függőségünk elsősorban és a legélesebben érzelmi életünkben jut a leginkább kifejezésre. Vidámságunk avagy szomorúságunk, közérzetünk, kedvünk akkor is jelzi Istentől való függésünket, vele való kapcsolatunkat, amikor értelmünk és akaratunk meglankad, elpihen. A hangulatnak, épp azért, mert annyira bizonytalan és változó, szégyen túlságosan nagy fontosságot tulajdonítani, de ki merné nyugodt lélekkel elmondani, hogy van lényegesebb a „lélek állapotánál”, amelyről a hangulat a legbiztosabb jelzést, jellemzést szolgáltatja?

Ezért nem érzem hiábavalónak, hogy a vidámság és szomorúság lényegét, hívő emberek lévén, a vallásban is megvizsgáljuk. A vidámság az az érzelmi állapot, amelyet az Isten akaratára szerinti élet teremt lelkünkben, amelyet csak az Istennel összhangban élő ember tapasztalhat meg igazán. A vidámság önmagunkkal való elégedettség, lelki könnyedség, s mint ilyen, biztos jele annak, hogy létünk jó úton halad.

A szomorúság ennek az ellenkezője. Ha nem ismerjük Isten akaratát, hiába tartalmaz emberileg életünk, állandó hiányérzet gyötör. Ha ismerjük és tudjuk, hogy hogyan kellene élnünk és még sem követjük vagy követhetjük lelkünk sugallatát, a vétkesség érzése állandó lehangoltságban, levertségben ölt testet. Gyakran csak öntudatlanul, de mindig biztosan érezzük, hogy valami nincs rendben életünkben és csalhatatlan bizonyossággal állapítjuk meg ezt embertársainkról is. Lelki életünk, érzelmi állapotunk végső szabályozója a vallásosság, még akkor is, ha mélyen és rejtve munkál bennünk, s ezért a vidámság és szomorúság öntörvényűnek vagy esetlegesnek tűnik, legalább is Istentől függetlennek.

Ezért kellett visszatérnünk a Bibliához, hogy megérthessük: Isten, a vallás áll a vidámság, a kacagás mögött. A felolvasott zsoltár a felismerés lelki élményében fogant és azt fogalmazza meg. A gyönyörű kép mögött: „aki vetőmagját sírva emelve megy tova, vigadozással jó elő, kévét emelve“, egy lelki esztendő minden bánata és öröme fogalmaztatja meg a zsoltárróval a tanulságot: „Hatalmasan cselekedett velünk az Úr, azért örvendezünk!“ Sion hazatérő foglyai úgy ébrednek rá erre az örök igazságra „mint az álmodók“. Továbbint a sírás szava, megszűnt a gúnyolódás, az éjjel-nappal hulló könny keserű kenyere helyett megtelt az ő szájuk nevetéssel.

A régi zsidó felfogás a büntető és jutalmazó Istenről ott kísért e zsoltár mélyén is, de annyira az élő hit, vallásosság friss nyelvében szólal meg, hogy semmi sem marad meg benne a rideg, tételes törvény kellemetlen, zavaró mellékhangjaiból. E zsoltár akkor is igaz és szép, ha Jézus szeretet-istenezsméjének igényességével mérjük, s kicsengése, úgy érzem, vitathatatlan: annak a száját töltheti be a nevetés, aki mindenben és mindenütt Istenre, az örök dolgokra tekint, s felfedezi az Ő cselekedeteinek hatalmát.

Fontos ez a sejtélem, ez a tudás: tudnunk kell, hogy Isten az üdvösség boldogságát elérhetővé tette számunkra, s ezért az ember igazi élet-eleme az öröm, a vidámság, a nevetés. A szomorúság, a sírás életünk valósága ugyan, de csak arra szolgál, hogy természetellenes jellegét felismerve, tőle visszariadva, életünkön változtassunk. A biológia egyik, századunkban felfedezett alapszik, mely az élő szervezetekben végbemenő folyamatok önszabályozásán alapszik, a negatív visszacsatolás, új tudományágak alapja lett, s lám, álmélkodva kell felfedeznünk, hogy a szellem, a lélek világában is mióta működik! Az öröm és a szomorúság, a nevetés és a sírás következmény, életünkből folyik, mint annak jutalma vagy büntetése, és ugyanakkor visszahat rá és szabályozza azt: öntudatlanul is megerősít az Isten akarata szerinti életben, vagy visszatérít ahhoz, s így lelki előremenetelünket, tökéletesedésünket szolgálja.

A vidámság, a nevetés igazi, vallásos értékét ezért csak az ismerheti és becsülheti meg igazán, aki Istenről „álmodva“ ébred szomorúságából, szabadul fel lelki fogságából. A megpróbáltak tudják igazán, hogy a nevetés erő, lendület, hit, bizalom, köszönet és hálaadás: állásfoglalás Isten mellett. A nevetés rejtett jószág, szívnemesség, világosság, erény, türelmünk dajkája és bölcsességünk anyja. Ha a nevetés jelen van életünkben, áthatja és átlekesíti azt, Istenben gazdagít, ünneppé teszi hétköznapjainkat.

Íme, ez magyarázza meg azt, hogy annyira szeretjük, keressük a vidámságot, a kacagást, s arra is képesek vagyunk, hogy hiányában a látszatával is beérjük. Életszükségletünk a lélek ünnepe, öröme. Vörösmarty gyönyörű sora, a „lesz még egyszer ünnep a világon!“ önmegnyugtatása és reménysége nélkül nem tudunk élni. Kiszáradna a mi szívünk, ha időről-időre nem telne meg a mi szánk kacagással. Óriási kincs a nevetés s benne a remény: erre tanít minket a felolvasott zsoltár, mikor Isten és a vidámság egymástól való elválaszthatatlanságára figyelmeztet.

Sajnos nem elég hatékonyan, illetve, mi nem szívleljük meg azt eléggé. Életünk egyik nagyon gyakori s súlyos tévedése, vétke a kacagás „meghamisítása“: Istent megkerülve, Róla elfeledkezve emberi gyengeségünk „könnyű fehér ruhájában“ elindulunk, hogy mi magunk tervezzük meg és teremtsünk boldogságot, akár Istennel szembeszegülve is. Lábunk égitestekre lép vakmerő kísérletünkben, de erőnk elfogy, s mi a mennyből lezuhanunk. Letépjük isteni gyökeréről a kacagás virágát, s elültetjük lelkünkbe, s csak akkor döbbenünk rá, mit cselekedtünk, amikor percek, órák, napok múltán fonnyadni és elhervadni kezd! Keserves bűnhődés ez azért, mert nem tudtuk, vagy nem akartuk tudni, hogy szépen fejlődni és illatozni csak akkor fog, ha a szenvedéstől megszaggatott szívünkbe Isten ülteti el, könnyeinkkel öntözzük, s velünk együtt nő, szervesen hozzánk tartozik. A nevetés mezejéről gazdag kévét csak az köthet, aki vetőmagját sírva vetette el. Távol áll tőlem, hogy éppen azt az embert kárhoztassam, aki vidámságra, nevetésre vágyik vagy akár fájó szívvel is mosolyog, mert jó a lelke, mert szeret. Nem ítélem el, csak sajnálom, szánom, mert előbb-utóbb összeroppan, s jóságos, szeretete, Isten utáni vágya veszejt el. Megromlik annak a szájában a nevetés, akinek a lelke sír, s az a veszély fenyegeti, hogy a lelkét is elveszti. Kísérteties a száraz, erőltetett kacagás: félünk tőle, visszariaszt. A nevetés arany pénz, de ha hamisan cseng, csalást sejtet: gúnyt és kajánságot a jóakarásban, irigységet az együttérzésben, kárörömet: az értékek s az emberek semmibebevését. Sátáni kacaj is van s Alexandriai Kelemen szerint valakinek a kinevetése a legnagyobb sértés. Nem lehet játszani a nevetéssel, aki ezt teszi, a tűzzel játszik. Komoly, szent érzelem rejlik mögötte, élet és az étellel szembeni állásfoglalás, nem válhat bolondok vásári trombitájának recsegésében a gúnyos tréfa tárgyává.

Mindazt, amit a nevetésről, a vidámságról elmondtam, elsősorban a Bibliából merítettem. A Szentírás majdnem minden lapján találkozunk a fájdalommal, a szomorúsággal, a könnyel, és mégis a derűlátás, az öröm, a vidámság marad a meghatározó jegye. A bibliai felfogás szerint Isten derűjének, vidámságának gyermekei vagyunk. Jeruzsálem az ő vigasságának a feje (Zsolt 137, 6), Isten jókedve van mirajtunk (Zsolt 90,17), és jókedvének idején hallgatja meg a mi imádságainkat (Ézs 49,8).

A prófétákat azért küldte, hogy „jókedvének esztendejét“ hirdessék népének. Ezt teszi Ézsaiás is és társai, erre vállalkozik életmestereink, a názáreti Jézus is (Ézs 61,2; Lk 4,19).

Csak Istenben lehet igazán örvendezni és vigadni (Zsolt 33,21; Jóel 2,23), s ha az ember elfordul Istentől, megszűnik a vigasság szava (Jer 7,34). Istennel jární és vidámnak lenni egyet jelent a hívó ember számára, s Isten mindent megtesz ezért az Ő gondviselésével, minden előfeltételt megteremt. Ezért dicséri a Prédikátor könyve a vigasságot, s

bíztat is: „No azért egyed vigassággal a te kenyeredet, és igyad jó szí-
vel a te borodat; mert immár kedvesek Istennek a te cselekedeteid!“ (9,9).
Nincs is annál jobb, mint a szabadító Istenben vigadni (Hab 3,18), s nincs
szomorúbb azoknál, akik „úgy vigadnak, mintha nem vigadnának“ (1Kor
7,30).

A vidámság életünk, vallásunk szerves része, emberi lelkünk igé-
nye. Schopenhauer ezértmondotta róla: a vidámság sohasem jöhet ros-
szul, várjuk mindig tárt karokkal. Ehhez csak annyit tehetek hozzá: min-
denkor Istentől várjuk azt. Nincs sírás és kacagás nélküle.

Mai beszédemben ezt akartam lelketekre kötni, és csupán még any-
nyit tennék hozzá: a nevetés közösségi ügy is. Sírnivaló az ember, bár fe-
lebarátaink miatt sírunk, egyedül is tud, sőt, egyedül lehet igazán: a
nevetéshez legalább két ember kell, egyedül nem lehet mosolyogni sem
szívből.

Övjük, vigyázzuk hát egymást mosolyunkkal, kacagásunkkal, derű-
látásunkkal és vidámságunkkal is. Kacagásunk életmentő, lélekmegtartó
lehet, sohasem tudjuk, kinek van szüksége a mi mosolyunkra. Csak
együtt telhet meg a mi szánk kacagással. Legyünk hát egymás számára
Isten eszközei, kacagásunkra hulljanak le felebarátaink lelkéről a szo-
morúság nehéz bilincsei, s táruljon fel a vidámság kapuja.

Tolsztoj egyik írásában elmeséli, hogy szomorúan üldögélt szobájá-
ban, sötét gondok ülték meg lelkét. Időnként a másik szobából áthallat-
szott gyermekeinek vidám hancurozása, nevetése, s ez egy idő után ki-
ragadta töprengéseiből. Az örömmel, a vidámságnak ezt az üzenetét Is-
ten akarátának érezte, s e sorokat jegyezte fel naplójába: „rájöttem,
hogy a vidámság szent. A vidámság, az öröm az isteni akarat egyik tel-
jesülése“ (Gyónás 299).

Adja a jó Isten, hogy rajtunk és bennünk is beteljesedjen az Ő aka-
rata: elevenítsen meg minket az öröm által, ébresszen fel álmunkból, ha
rosszat álmodunk, a sírva elvetett búzamazvak gazdag terméséből az
öröm erős kéréit köthessük.

A mi mennyei Atyánk meg fogja bocsátani, ha a Biblia betűjét meg-
változtatva az örömmel szellemében imádkozunk hozzá. Ámen.

BIBLIAI FOGALMAK

EGYHÁZ — GYÜLEKEZET

Jn 13,34 Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást:
ahogyan én szeretlek titeket, ti is úgy szeressétek egy-
mást.

ApCsel 2,42 Ezek pedig kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a
közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban.

ApCsel 4,32 A hívők összessége pedig szívében és lelkében egy volt.

ApCsel 20,28 Viseljetek tehát gondot magatokra és az egész nyájra, amely-
nek őrizőivé tett titeket a Szentlélek.